

HUURLING OF HERDER

Pas sprak ik weer iemand die vastliep op de structuren van de kerk. Vol passie voor de kerk. Voor zijn lokale gemeenschap. Én bereid om een theologische studie te volgen. Naast zijn drukke baan en gezinslevens. Om er vervolgens voortdurend aan herinnerd te worden dat een hbo-studie theologie niet voldoende is. Dat zijn kerk zijn roeping pas kan erkennen als hij intellectueel aan de eisen voldoet. Het verdriet stond in zijn ogen. Ook de vertwijfeling. ‘Moet iemand universitair opgeleid zijn om dominee te zijn?’ Dat is de vraag die de gelederen nu al een poosje bezighoudt.

Wat mij nou stoort aan de hele discussie rond het opleidingsniveau van voorgangers is, dat er zo weinig theologisch over het geordineerde ambt wordt gesproken. Of dat de theologische inzet – ik bedoel: denken vanuit roeping en sacramentele theologie – tot zwijgen komt als het gaat over opleidingseisen. Juist door hen die nota bene een universitaire graad hebben. Ik begrijp als geen ander de noodzaak van goedopgeleide predikanten. In mijn jeugd kwam ik vooral de joviale en makkelijk pratende predikers tegen. De

van de pastorale praktijk. Gewoon omdat pastoraat nu eenmaal ook kennis en vaardigheden vraagt. Dan heb ik het nog niet over de zelfverklaarde profeten die de grootste beweringen durven te doen op basis van de krant en een Bijbeltekst die ‘als je het goed leest’ je tot een andere uitleg zou brengen. Vaak charismatische figuren die zonder enige vorm van rekenschap te hoeven afleggen aan een kerkverband, in een lokale gemeenschap hun boodschap ‘dumpen’. Huurlingen en geen herders (Joh. 10:13). Een prak-

king wat anders is dan een praatje. Alles wees daar op. De hele liturgie (ja, zelfs die zuinige gereformeerde liturgie), de vormgeving van de kansel en het gebed ‘voor de opening van het Woord’ verwezen naar het spreken van God. Het ging ook veel minder om de persoon van de dominee. Het probleem van ‘wildpreken’ zit daarom niet zozeer vast op onopgeleid preken als wel op onverantwoord preken. Herderschap, het grondwoord van ambtstheologie, drukt verantwoordelijkheid uit. ‘Ambt’ – daar komen

MOET IEMAND UNIVERSITAIR OPGELEID ZIJN OM DOMINEE TE ZIJN?

verhalenvertellers die, soms met de beste bedoelingen, er slordig op los associeerden. De welwillende autodidacten die de Studiebijbel intens hadden bestudeerd en, al Bijbelteksten opsommend, op het podium een preek bij elkaar stonden te verzamelen. En vooral erg dankbaar keken als ze eindelijk tot het ‘Amen’ waren gekomen. De muzikaleider corrigeerde of vulde dan naar eigen inzicht aan wat hij of zij vond ontbreken. Of wat dacht je van de ‘oudsten’ die vol liefde voor de bijbel en Gods gemeente onbewust en onbekwaam een boeltje maakten

tijd die dr. Theo Plezier enige tijd geleden in *De Waarheidsvriend* zo mooi typeerde als ‘wildpreken’, aanduiding voor ‘onbevoegd preken’. De Didache, een geschrift uit het einde van de eerste eeuw na Christus, waarschuwt al tegen dit soort rondlopende religieuze kwakzalvers, niet zelden uit op geldelijk gewin.

DE ROL VAN HET AMBT

Hoe anders was de wereld die ik af en toe meemaakte in de Grote Kerk in Vlaardingen als ik bij mijn opa en oma logeerde. Daar leerde ik dat predi-

Christus’ roeping van de enkeling en erkenning daarvan door de gemeenschap bij elkaar – plaatst iemand in een verantwoordelijkheidsstructuur en in een verwachtingspatroon. Niet iemands eigenaardigheden en voorkeuren, maar de voorgegeven rol van het ambt is bepalend en maakt iemand verantwoordelijk. Om die verantwoordelijkheid te dragen ‘dient’ opleiding. Ambt vraagt bewuste bekwaamheid: ambacht. Eerlijk gezegd ben ik daarom regelmatig jaloers op de klassieke protestantse kerken waar nog met enige vanzelfsprekendheid wordt geïnves-

teerd in predikanten en de opleidingen die daarvoor nodig zijn. Het ambacht vraagt om ambtsdragers die thuis zijn in de Schriften en in deze wereld. Het gemis aan liturgische voorgangers die de wereld van de Schriften kunnen openen en onze geseculariseerde levens kunnen vernieuwen met 'Christus' woorden van eeuwig leven', gaat mij aan het hart.

Kerkelijk snobisme en elitarisme
Het voorgaande heb ik vooral geschreven als disclaimer voor wat ik eigenlijk wil zeggen. Want naast 'wildpreken' bestaat er ook zoiets als kerkelijk snobisme. Een elitarisme dat zo makkelijk binnen sijpelt en het ambt opsluit in een bepaalde opleiding en zo eenzijdig en willekeurig ophangt aan iemands verstandelijke vermogens. Het is natuurlijk interessant dat het begrip 'leek' positief terugkeert in het taalveld van protestanten om de niet-theologen mee te beschrijven. Immers, dit begrip impliceert vanouds een onderscheid tussen de gewijde en ongewijde staat. In huidige discussie is het echter geen sacramentele categorie, maar geeft aan dat iemand universitaire scholing ontbeert. *O tempora, o mores!* Als de verschillende reformatoren het over één ding eens waren, dan toch wel over de implicaties van de Doop, waarmee dit onderscheid tussen leken en geestelijken werd doorbroken. Uiteindelijk blijven predikers, om met Calvijn te spreken, 'kleine mensen die worden opgericht uit het stof.' Daarom moeten we ervoor waken een intellectuele standaard te verbinden aan het ambt. In het prachtige boek *Huurling en herder* van Jan Overduin is het de gestudeerde dominee die ontdekt dat hij, hoewel hij in het ambt staat, in wezen een huurling is omdat hij niet het karakter van de Goede Herder weerspiegelt. Pas als hij bereid is zijn lokale kerk te dienen ten koste van zichzelf wordt hij een herder.

ROEPING EN VERANTWOORDELIJKHEID

Een theologische blik op ambt legt het soortelijk gewicht bij roeping en verantwoordelijkheid. En deze laten zich theologisch niet opsluiten in verstandelijke vermogens of maatschappelijke posities. De Geest kan weleens anders roepen én bekomen. In de kring van de kerk gingen reeds van den beginne veel maatschappelijke rangordes en pretenties op de schop. In de kerk kan een slaaf bisschop worden. Ook de

Dordtse Kerkorde (1619) was hiervoor gevoeliger dan wij vandaag zijn, zo lijkt het. In artikel 8 van die kerkorde wordt de toelating tot het ambt met name verbonden aan 'godzaligheid, ootmoed, eerbaarheid, goed verstand, oordeel des onderscheids'. Juist hierom is er altijd openheid geweest naar hen die op basis van 'singuliere gaven' toe konden treden. De opening van het geordineerde ambt voor hbo-theologen biedt een welkome gelegenheid om opnieuw eens vanuit deze criteria te gaan spreken

en handelen. En, als we dan toch zo zwaar willen tillen aan 'goed verstand' – namelijk: zodanig dat alleen universitaire scholing voldoet – dan ook aan de kwaliteiten die de Dordtse Kerkorde noemt.

dr. Jan Martijn Abrahamse

Dr. Jan Martijn Abrahamse is als lector Theologie verbonden aan de Christelijke Hogeschool Ede.